

biztosítéki jelzálogjog intézményét és ez utóbbinak bizonyos speciális kategóriáit is. A biztosítéki jelzálogjog sorrendi elbírálásánál a hitelező természetsszerűleg igazolni tartozik a sorozni kívánt követelés fennállását, minthogy a biztosítéki jelzálogjog tekintetében a publica fides nem védi a hitelezőt. A sorrendi tárgyalás előtt azonban a biztosítéki jelzálogjoggal fedezett jogviszony keretében követelések keletkezhetnek és elmulhatnak. Az is teljesen közömbös, vajjon a keretbiztosítéki jelzálogjog bejegyzésével egyidejűleg volt-e a hitelezőnek már fennálló követelése, avagy pedig csak később keletkezett. A Jt. 80. szakasza értelmében pedig közönséges jelzálogjog biztosítéki jelzálogjoggá vagy fordítva, bármikor átváltoztatható és a biztosítéki jelzálogjog keretében a biztosítani kívánt jogviszony is az adós, a hitelező és az ingatlan tulajdonos hozzájárulásával bármikor megváltoztatható. A közigazgatási bíróság jogegységi döntéséből az olvasható ki, hogy a már fennálló követelés tekintetében megállapított biztosítéki jelzálogjog más elbírálás alá esik, mint a követelés keletkezése előtt bejegyzett biztosítéki jelzálogjog. A fentiek szerint nyilvánvaló, hogy ez a megkülönböztetés jelzálogjogunk rendszerébe semmiképpen sem illeszthető be.

Hogy pedig a jogegységi döntésben ötször is megemlített „tartozási követelés” alatt mi értendő, az civiljogunk dogmatikájának feladott olyan rejtvény, amelynek megoldásával a határozat adós maradt.

G. F.

Honoracior és közszerzeményi igény. A honoraciornak a szókészletben kialakult főszervi minősége mellett régi vitatott kérdés volt, hogy vajjon a honoraciornak oly szerzeménye, amely nem honoraciori minőségével van kapcsolatban, ki van-e véve a közszerzemény szabályai alól, vagy pedig az alá esik. Más stilizálásban: a honoracior személyi minősítése dönti-e el egyénesen a szerzeménynek jogi jellegét (közszerzemény alá nem esését), vagy pedig a szerzés mineműsége (a honoraciorra tevő foglalkozásból, vagy egyéb foglalkozásból eredettsége a szerzésnek) irányadó-e. Ez a kérdés noha életbeli előfordultsága elég gyakorinak tűnik fel, kivételes ritkasággal kerül bírói döntés alá. Most legújában a kir. Kúria P. I. 4046/1932. számú ítéletével a gyógyszerészfoglalkozásnak honoracior jellegét megállapította, egyben azonban azt is kimondotta, hogy az a szerzemény, amelynek alapja nem a gyógyszerészeti foglalkozás, közszerzeménynek tekintendő. A Kúria tehát a közszerzemény személyi minősítése ellen foglalt állást. Ez a döntés megfelel az irodalmi állásfoglalásnak és a régebbi kúriai döntéseknek is. Kolosváry Bálint „Szerzeményi közösség” című alapvető tanulmányában a következőket írja: „kérdés, hogyha valamely honoracior házassága alatt nem „liberali modo” szerez, az igény létesített szerzemények bele esnek-e a szerzeményi közösség spherájába? A kérdést igénylőleg kell eldöntenünk. Az e részben rendelkezésünkre álló egyetlen gyakorlati esetben a Kúria helyesen állapította meg egy ügyvéd — tehát honoracior — nevének közszerzeményi jogát az oly házasság alatti szerzemé-

nyekre nézve, melyeket az elhunyt férj, mint gabona és marha-kereskedő, s főleg mint beiktatott serfőző-mester, a felperes özvegy tetteles közreműködése mellett szerzett — tanuk által különben is igazolva lévén, hogy az örökhatározó ügyvédi gyakorlatot sohasem folytatott". (id. m. 425 l.) Kolosváry idézi a Kúria 7646. sz. 1182. évből származó határozatát, amelyre az idézett szövegben utalás történt. Ugyanily bírói gyakorlatra hivatkozik helyeslően dr. Boda Ernő „Magyar házassági vágyonjog” című könyvében is. Dr. Boda szerint: „a tudományos kvalifikáció egymaga nem elegendő ahhoz, hogy a szerzemény közszerzeményt ne képezzen, hanem kell, hogy a vagyonérték ezen tudományos qualificatio felhasználásával szereztessék”. (111. lap.)

Az elbírált tényállás nemes ember házasságával kapcsolatosan is felvetődik. Ha nemes ember folytat kereskedelmi tevékenységet, Kolosváry könyve az országbírói értekezet felfogásául azt vallja, hogy az „a különbséget a szerzőmódok qualificatióján ülepítette le és a nemesi jogot a qui modo liberali acquirant személyi kategóriára nézve, mint általános jogot, és a paraszti jogot a qui illeberoli modo acquirant osztályára mint kölcsönös jogot magyarázta.” Majd folytatólag írja: „a férfi főszereplés a H. K. első rész 18. címe alapján szintén a szerzőmód sajátosságában gyökeredzik.” (417. l.) Ezek alapján tehát a nemes ember kereskedésből eredő szerzeménye ugyancsak közszerzeményként volna elbírálandó.

A kérdést tételes jogi vonatkozásain túl érdemes a jog fejlődési tendenciáinak szempontjából vizsgálni. A közszerzeménynek mai szabályozása, amely rosszakaratú vádaskodásra is alapul szolgált, kétségtelenül rendi csökevény, és az MMT. szabályozása jogtörténeti emlékké fogja tenni. Jogi fejlődésünk irányvonala ezen a ponton vita nélkül megállapítható. A közszerzemény általános elve irányában már az országbírói értekezet idején Tóth Lőrinc a közszerzeményi szabályozásnak rendi különbözőségét „botránkoztató anarchizmus”-nak mondotta. (Kolosváry idézett munka 116. lap).

A jogszabályok eltűnésének azon felső foka mellett, amelyet a kinyilvánított desuctudo jelez, az eltűnésnek alsóbb fokozatai is vannak, amikor a jogszabály hatályossága kétséges, elmosódott. Viszont — amire Vladár Gábor mutatott rá Jogászegyleti előadásában (Jogászegyleti értekezések I. évf. 3. szám 295. lap) a jogszabályok még hatályuk megszűnése után is tovább hatályosulnak”, amint Vladár jellemző kifejezése mondja, „sírontúli életet élnek”, amikor pl. bírói gyakorlatunk az alkalmazandó jogtétel keresése közben megszünt jogszabályokból vezeti le, hogy mi felel meg a magyar jog szellemének. A jogszabályok életképessége, virulentiája nem egységes. A botbüntetés az 1920. évi XV. t.-c. révén átmenetileg része volt a magyar ius scriptumnak — a gyakorlati jogélet elmosta a botbüntetést visszaállító jogszabályt. De a jogszabályok virulenciája nemcsak negative hat — az elmosódás, elhalkulás, a nyílt desuctudo irányában. Ami a közszerzeményi joggyakorlatot illeti — abban, ha nem is kivétel nélkül — erősen tükröződik

vissza a jog fejlődési irányvonalának magnetikus vonzódására. A törvényalkotás során ez a virulencia még nagyobb erővel mutatkozik meg; példaképpem idézem az 1880: XXXIV. t.-c. 1. §-át: A kizárólag gőzerőre berendezett és állandóan gőzerővel működő malmokra a földesuri malomjog nem terjed ki". Ez a törvény is rendi csökevény rádiusát szűkítette meg. Ugyancsak a jog virulenciája él pozitíven az újságírók végkielégítési jogának az 58. számú jogegységi határozatban történt elismerésében. Különösen alakul a jogelvek fejlődési vonalak virulenciája a singularis tételeknél. Ezeket a singularis tételeket a non potest trahi art consequentias tétele, amelyet fölőseges nyűgként viz tovább az elméleti tanítás meddőségre kárhoztatás, jogelméleti tétel ellenére is a jogelv virulenciája tovább fejlesztette a vasutak felelősségéről szóló törvény alapján az objectiv felelősség tételét minden singularitása dacára, amint ezt a jelenséget Almási Antal élesen kiemelte. A jogszabályoknak ez a virulenciája nem a dogmáknak köszöni erejét — hanem a jogász szellemi légkörének — ahogy ma a philosophusok nyelvén nevezik, értékítéleti rendszerének és így végső fokon ugyanazon társadalmi gyökerekig nyul le és meríti belőle táplálékát, mint a szokásjog. A jog virulenciájának ez a szokásjoggal való rokonsága adja meg az alkalmazásbeli ruganyosságot, a gyakorlatot megtermékenyítő erőt. Ezek a döntések — néha az is mellékes, hogy minő dogmatikus indokolások kerülő útján — friss életszagot hordanak magukkal, mint a hogyan forrásuk, támasztékuk nem a logika, nem a hermeneutika, hanem az élet igazsága.

B. S.

Különböző gyakorlat a hűtlen elhagyásos házassági bontópereket megelőző életközösség visszaállítására kötelező eljárásban. A Házassági törvény 77. §-ának a) pontjára alapított bontópereket megelőző visszahívó eljárásban a kérelem megalapozásához az elhagyásra és az elhagyás tartamára vonatkozó tényállást a Pp. 648. §-a értelmében községi bizonyítvánnyal kellett bizonyítani.

A törvényekzés egyszerűsítéséről szóló 1930: XXXIV. t.-c. (Te.) 56. §-a világosan és minden kétséget kizáróan a Pp. 648. §. 3. bekezdése helyébe a következő rendelkezést lépteti: „a kérelemben elő kell adni az elhagyásra és az elhagyás tartamára vonatkozó adatokat és bizonyítékokat, stb. stb.”

A községi bizonyítvány helyébe lépő közjegyzői tanúsítvánnyal az volt a célja a törvényhozásnak, hogy ezáltal a házassági különélés tényeinek könnyelmű bizonyíthatása megszűnjön és főleg, hogy a könnyelmű házassági bontópereket megakadályozza. Az már világosan kitűnik a statisztikai adatokból, hogy a házassági bontóperek számát apasztani nem sikerült ezen intézkedésekkel, amint azt a házassági bontóperek számának emelkedése 1931-től kezdődőleg bizonyítja.

A gyakorlatban azonban a Te. 56. §-a értelmében az történik, hogy a házassági életközösséget visszaállító végzés kiboo-